

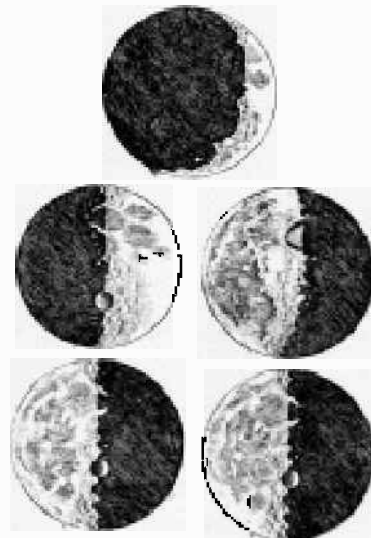

22.68x12.42	1	4	עמוד	הארץ - תרבות וספרות	20/05/2016	53345470-1
אדם מן הבשר - מאת לאה דובב - 25910						

תמונה | יונתן הירשפלד

כשהאמנות עוד לא התרחקה מהמדע

התבוננות ברישומי הירח של גליליאו

הנה מחשבה נוגה: מתי בפעם האחרונה צייר צייר ישראלי מדען ישראלי או התייחס אליו בעבודותיו? מה סביר יותר שנראה בת" ערוכה של אמן ישראלי: דיוקן של מדען או של סלבריטאי תוכניות ריאליטי?

בטור קודם, על "ניצחון האהבה" של קרוואג'ו, כתבתי על קריצה ששלח קרוואג'ו לעברו של גליליאו, על הברית שהיתה כרוי תה בין האמן למדען. למעשה, מי שיחפש עשוי להיות מופתע כמה אמנים ציירו את גליליאו או רמזו אליו בעבודותיהם. במאה השבע עשרה המדע המודרני כבר נולד מהמיתוס והאמנות, אבל טרם ניתק מחוט הטבור שלו. האמנים והמדענים רתומים היו לאותו פרויקט של ייצוג העולם והבנתו.

לאה דובב, בספרה החדש "אדם מן הבשר" על ליאונרדו – ספר שהוא מופת של למדנות ומקוריות המחשבה ובעל איכות כשלעצמו כיי צירה ספרותית – נוגעת בדיוק בתפר הזה שבין האמן והמדען.

אחת הנקודות שמעלים מחקריו האנטומיים של ליאונרדו ושאינה מרפה ממני היא המ" בט המופנה אל מה שאינו מזומן לו. כלומר אל הפנים – פנים הגוף האמור להיות מוסתר, שה

ראייה שלנו לא עוצבה ותוכננה למענו. בימינו היטטש הגבול הזה בין מה שמציע את עצמו למבט ומה שאינו, אבל במאות ה-16 וה-17 הגבול היה ברור ומובנה.

התרגלנו לראות בסרטי הטבע של "נשיונל ג'יאוגרפיק" את הקלוז אפ על האריה (שבמ" ציאות לא היינו עומדים כה קרוב אליו), התרגלנו אל לשון הזיקית הנורה בהילוך איטי אל החרק; אירוע קטן ומהיר מדי לעינינו ברגיל. כאמור, זהו המבט הפולש אל מחוץ לתחום מן, והוא נמצא בתשתית הרצון לדעת: לחרוג ממראית העין הפשוטה, לחרוד מבעד לעור ההוויה אל אמת הדברים הרחוקה, הזעירה או המוסתרת.

בעודי עסוק במחשבות אלו נפלו עיני על רישומי הדיו המקסימים שרשם גליליאו במח" ברתו בשנת 1610. באמצעות הטלסקופ מציץ גליליאו לירח כרוד המשקיף על בת-שבע. עידום הירח ומכתשיו, שלא נועדו לעין אדם, נחשפים בפניו. גליליאו אינו רושם תיאור כיי תב, או לא מסתפק בתיאור ככתב; הוא מבין כי הרישום, התיאור הגרפי, הוא מן ההכרח של התבונה.

רישומי הדיו של גליליאו אינם עילגים.

הוא דובר את השפה הגרפית כפי שהוא רוכב את השפה המדעית. הוא מבין את בניית הצור רה הקלאסית כתסריטיקון. הוא מבין טונא" ליות. הנחת צבעי המכחול עדינה, נותנת לדיו להיספג בנייד בלי ליהפך לשלולית. הידע הזה הוא חלק מהכשרתו כמדען.

וכך כותב ליאונרדו במחברתו ליד תרשיי מי הלב (מצוטט מספרה של דובב): "אזכיר לך לא להתעסק במלים אלא אם אתה מדבר אל העיוורים... באילו מלים תתאר את הלב הזה כלי למלא ספר שלם? וככל שתאריך לכתוב תבלבל את השומע ותמיד תצטרך פרשנים". עליונותו של הרישום הוויזואלי על הכתיבה לדידו של ליאונרדו בכך שהוא מיידי יותר. פחות זקוק לפרשנות. אין לנו בשנת 2016 צור רך להסכים או להתווכח עם ליאונרדו. בהביי טנו ברישומי הירח היפהפיים של גליליאו אנו מבינים אותו כיוורשו של ליאונרדו. יורש הרי צון לרעת, הרצון להעביר את המבט מגבולותיו ולנסחו כמסר ויזואלי מיידי.

זהו ידע שטרם נותק מערכים, טרם נעשה כה אינסטרומנטלי כאצל המדען הטורודיסט המשתמש בידע המערבי נגד ערכי המערב; ידע שטרם נותק מאמנות והומיניזם.